DOI No: <http://dx.doi.org/10.29228/Joh.43315>

Makale Türü: Araştırma makalesi
Geliş Tarihi: 02.05.2020
Kabul Tarihi: 23.07.2020
On-line Yayın: 31.08.2020

Article Type: Research article
Submitted: 02.05.2020
Accepted: 23.07.2020
Published Online: 31.08.2020

Atıf Bilgisi / Reference Information

Taşdemir, N. & Ünişen, A. (2020). Öğretmenlerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Journal of History School*, 47, 2508-2532.

ÖĞRETMENLERİN ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE İLİŞKİN TUTUMLARININ BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ¹

Nevruz TAŞDEMİR² & Ali ÜNİŞEN³

Öz

Bu çalışmada mesleğini icra etmekte olan öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarını cinsiyetleri, mesleki kıdemleri, mezun oldukları öğretim kurumları, medeni durumları, görev yaptıkları eğitim kademelerine göre incelemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen; ‘değer verme’, ‘mesleki tükenmişlik’, ‘ilgisizlik’ ve ‘mesleki gelişime açıklık’ olarak dört alt boyutu bulunan ‘Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeği’, Adana il merkezinde toplam 650 öğretmene uygulanmıştır. Veriler 2014-2015 eğitim-öğretim yılında toplanmış ve elde edilen veriler bilgisayar paket programında analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda kadın öğretmenlerin; 1-5 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerin; eğitim ve fen edebiyat fakülteleri dışındaki kaynaklardan mezun olan öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin daha olumlu tutumlara sahip oldukları sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tutum, Öğretmenlik Mesleği, Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeği.

¹ Bu çalışma, 1. Yazarın, 2. Yazar danışmanlığında hazırladığı ‘Öğretmenlerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi’ başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Nevruz Taşdemir (Demirel), İnönü Üniversitesi, Eğitim Programı ve Öğretim Ana Bilim Dalın Doktora Öğrencisi, nevruz44@gmail.com, Orcid: 0000-0001-5760-302X

³ Doç. Dr. Ali Ünişen, Adıyaman Üniversitesi, Eğitim Programları ve Öğretim, aunisen@adiyaman.edu.tr, Orcid: 0000-0003-4430-3583

The Analyzing of Teachers' Attitudes towards Teaching Profession According to Some Variables

Abstract

In this study, the scale of teachers' attitudes towards teaching profession which has four factors, 'Appreciating', 'Occupational burnout', 'Indifference' and 'Openness to professional improvement' and developed by the researcher was applied to 650 teachers working in Adana Central District to examine teachers' attitudes towards their profession according to their gender, professional seniority, faculties they graduated from, types of schools they work, marital status. The data was obtained in the education period of 2014-2015 and analyzed in a computer program. The research demonstrates that teachers who are female; have between 1 and 5 year professional seniority; are graduates of different faculties from faculties of science, literature and education have more positive attitudes towards their profession.

Keywords: Attitude, Teaching Profession, the Scale of Attitude Towards Teaching Profession.

GİRİŞ

Toplumun şekillenmesinde aktif ve etkin rol sahibi olduklarından, öğretmenlerin, rollerinin gereklerini yerine getirebilecek bir takım tutum ve davranışlara sahip olmaları kaçınılmazdır. Özveri gerektiren bir meslek seçtikleri için, bu mesleğe yatkın bir kişiliğe sahip olmaları, yaptıkları işten doyuma ulaşmaları, öğrenmeyi, öğretmeyi sevmeleri ve bu işi yapıyor olmaktan dolayı mutluluk duymaları gerekmektedir (Erden, 2001; Tanrıöğen 1997).

Öğretmenlik bilgi, beceri gibi bilişsel alan yeterliliklerinin yanı sıra tutum ve davranış gibi duyuşsal alan yeterlilikleri de gerektiren bir meslektir. Öğretmenlerin, öğretmenlik mesleğiyle ilgili sahip olmaları gereken bilgi kadar meslekle ilgili değer ve tutumlar kazanmaları da önemlidir. Rol model olmaları sebebiyle, öğretmenlerinin davranış ve tutumlarından öğrencilerin etkilenmeleri kaçınılmazdır. Öğretmenin entelektüel tutumu, duygusal tepkileri, alışkanlıklarını içeren kişiliği öğrenciyi etkilemektedir. Çoğu zaman öğrenci, öğretmenin anlattığı konudan çok öğretmenin konuya yaklaşımından ve olayları yorumlama biçiminden etkilenmektedir. Bu yönden değerlendirildiğinde bireyin, öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumu onun mesleğindeki davranışlarının en güçlü belirleyicilerinden birini yansıtır (Varış, 1998). Sabır, hoşgörü, özveri, sürekli çalışmayı ve dinamik bir yapıya sahip olmayı gerektiren öğretmenlik mesleğinde başarılı olmanın yolu, bu mesleği severek ve isteyerek yapmaktan geçmektedir (Bob-Chui, 1995; Carless ve Arnup, 2011; Richardson ve Watt, 2005; Wagner ve

Immanuel, 2014). Bu durum, öğretmenlerin mesleklerine ilişkin sahip oldukları olumlu tutumlarla ilgilidir.

Öğretmenlerin mesleğin ilk yıllarında kendilerini mesleğe daha fazla adadıkları ve daha idealist oldukları görülmektedir (Miller vd., 1999; Weiss, 1999; Tye ve O'brein, 2002). Ancak toplumda öğretmenin ve öğretmenlik mesleğinin saygınlığının azalması, elde edilen kazancın diğer mesleklere oranla daha düşük olması, öğrencilerin ve ailelerin eğitime gerektiği kadar önem vermemesi, yöneticilerle yaşanan sıkıntılar, eğitim sisteminde sürekli değişikliklerin yaşanması gibi nedenlerle öğretmenlerin tutumları zaman içerisinde değişmektedir (Powell, 1997; Ünişen ve Polat, 2016). Öğretmenlerin mesleğin ilk yıllarında duydukları heyecanlarının günden güne azaldığı da görülmektedir (Tye ve O'brein, 2002).

Öğretmenlerin kendilerinden beklenen rolleri yerine getirmelerini etkileyen önemli değişkenlerden biri, mesleği sevmeye, benimsemeye ve öğretmenliğe saygı duymayı içeren mesleğe yönelik tutumlar olduğu görülmektedir (Pehlivan, 2008). Öğretmenlerin mesleklerine ilişkin tutumları, öğretmenin davranışlarına ve sınıf atmosferine yansıtılarak öğrencilerinin kişilik geliştirmelerinde, öğretmen-öğrenci ilişkilerinin niteliğinde ve öğrenmenin gerçekleşmesinde etkin bir rol oynamaktadır. Ayrıca olumlu tutumlar her zaman, öğrenmeyi ve öğretmeyi kolaylaştırarak başarıyı artırır; olumsuz tutumlar ise başarıyı azaltır (Semerci ve Semerci, 2004).

Öğretmenin, eğitim etkinliklerini yönetme ve öğrenci davranışlarını etkileme gücünün yüksek olduğu bilinmektedir. Her meslekte olduğu gibi öğretmenlik mesleğinde de başarılı olmanın yolu mesleğe ilişkin tutum ile doğrudan bağlantılıdır.

Öğretmen tutumlarıyla ilgili ülkemizde sınırlı sayıda araştırma yapılmış; çalışmaların büyük çoğunluğu aday öğretmen örneklemiyle yürütülmüştür. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları inceleyen çalışmaların cinsiyete ve öğrenim görülen bölümü tercih etmedeki etkene göre anlamlı olarak değiştiğini (Bozdoğan, Aydın ve Yıldırım (2007); bayan öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin tutum puanlarının erkeklere göre, bölümlerini ilk sıralarda tercih edenlerin puanlarının son sırada tercih edenlere göre, akademik başarıları yüksek olan öğrencilerin düşük olanlara göre, bölümlerinden memnun olanların olmayanlara göre, eğitim derslerinin gerekli olduğunu düşünenlerin düşünmeyenlere göre, yeterlilik sınavına girmek isteyenlerin istemeyenlere göre anlamlı ölçüde yüksek olduğu ortaya çıkarmıştır. Hatta öğretmenlik yapmayı istemenin ve öğretmenlik yaptıkları zaman başarılı olacağına inanmanın, öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları üzerinde anlamlı bir farklılığa yol açtığı

Öğretmenlerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

belirlenmiştir (Özgür, 1994). Alkan (2018) çalışmasında aday öğretmenlerin mesleğe yönelik tutumu bayanlar lehine, mesleği seçme sebebinde ise isteyerek seçenler lehine anlamlı fark bulmuştur. Çetin'in (2003) çalışmasında ise Anadolu öğretmen lisesi mezunu öğrencilerin düz lise mezunlarına göre öğretmenlik mesleğine yönelik daha olumlu tutuma sahip oldukları bulunmuştur. Çapa ve Çil (2000), öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanlarının cinsiyet açısından, sevmeye ve saygı alt boyutlarında bayan öğrenciler lehine; kendine güven alt boyutunda ise erkek öğrenciler lehine farklılaştığını ifade ederken 2. sınıflara göre 3. sınıfların daha olumlu tutumlara sahip oldukları görülmüştür. Gülsoy (2010), fizik öğretmenliği adayı öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını incelediği çalışmasında katılımcıların mesleklerine yönelik tutumlarının yüksek olmadığı ve sınıf düzeyleri değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiğini bulmuştur. Karahan (2005), orta öğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin mesleğe yönelik tutumlarını orta düzeyde; medeni durum ve aylık gelirin ise anlamlı fark oluşturduğunu bulmuştur. Yıldırım (2002), yaptığı çalışmasında, mezun olunan branşta öğretmenlik yapmakla yapmamanın mesleğe yönelik tutuma etkisinin olmadığını ve hizmet süresiyle tutumlar arasında orantılı bir artış olduğunu bulmuştur. Ayrıca sınıf öğretmenlerinin mesleklerine yönelik tutumlarının branş öğretmenlerinden daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Görüldüğü gibi yapılan araştırmalar incelediğinde, aday öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının; sınıflarına, cinsiyetlerine, anne ve babanın öğretmen olup olmadığına, mezun olunan okul türü gibi değişkenler dikkate alınarak incelendiği görülmektedir. Öğretmen adaylarının öğretmen olmadan önce öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları öğretmenlik hayatını etkilediği bir gerçektir. Ancak kişinin sahip olduğu bu tutumlar, öğretmenliğe başladıktan sonra yani mesleği icra ederken çeşitli nedenlerden dolayı değişikliğe uğraması muhtemeldir. Öğretmenin kıdem yılı, medeni durumunda meydana gelen değişiklik, hitap ettiği öğrenci grubunun seviyesi, çalıştığı okulun bulunduğu yer, ekonomik yönden yeterlilik düzeyi gibi sonradan gerçekleşen değişkenlerin sahip olunan tutumlar üzerinde etkisi göz ardı edilmemelidir. Ancak yapılan araştırmalar incelendiğinde aday öğretmenlerin tutumları saptanmaya çalışılmış ve buna yönelik ölçekler geliştirilmiştir. Bu ölçekler incelendiğinde, mesleğini icra etmekte olan öğretmenlerin tutumlarını belirleyebilmek için bu ölçeklerin yetersiz olduğu görülmektedir. Bu nedenle bu çalışmada kullanılmak üzere mesleğe başladıktan sonra değişen durumlar da dikkate alınarak ortaya çıkan faktörler eklenmiş ve yine Demirel ve Ünişen (2016) tarafından hazırlanan ölçek kullanılmıştır.

Öğretmenlik mesleğini icra edenlerin meslekleri konusundaki inançlarının bilinmesi, öğretmen yetiştiren kurumların yöneticilerine derin bir bakış açısı kazandırabileceği gibi, eğitimin kalitesini artırma yönünde atılacak ilk adım, bu süreçlerin yürütülmesinde rol alanların değerlerini ve inançlarını anlamaktır. Ayrıca, öğretmen davranışlarını önerilere göre değiştirmek basit olmamasına rağmen ne tür değişikliğe ihtiyaç olduğunun bilinmesi gerekli adımlardan biri olması (Baydar ve Bulut, 2002) bakımından araştırmanın literatüre katkı sağlayacağına inanılmaktadır.

Problem Cümlesi

Araştırmanın problemi öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesidir. Ana problemden hareketle öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarında; cinsiyetleri, görev yapılan eğitim kademesi, kıdemleri, mezun olunan fakülte türü ve medeni durumları açısından tutum ölçeğinin toplamında ve alt boyut puanlarında anlamlı farkların olup olmadığı bu çalışma ile belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın Önemi

Eğitim sisteminin geliştirilmesi ve eğitim sistemine işlerlik kazandırılması, sağlıklı nesiller yetiştirilmesinde en önemli faktördür. Eğitim sisteminin temel öğelerinden biri olan öğretmenin, eğitim programlarını ve öğrenci davranışlarını etkileme gücünün yüksek olduğu bilinmektedir. Her meslekte olduğu gibi öğretmenlik mesleğinde de başarılı olmanın yolu mesleğe ilişkin tutum ile doğrudan bağlantılıdır. Bu araştırma ile öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının belirlenmesi, meslekte yaşadıkları başarıyı ve doyumunu arttırmaya ayrıca öğretmenlik mesleğini geliştirme- iyileştirme yönündeki çabalara ve eğitimin kalitesini arttırmaya katkı sağlayacaktır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, 2014-2015 eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Adana ili merkez ilçelerindeki eğitim kademelerinde görev yapan öğretmenler ile veri toplama aracı olarak kullanılan Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum ölçeğinden elde edilen veriler ile sınırlıdır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma, tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Betimsel araştırmalar verilen bir olayı veya olguyu olabildiğince detaylı ve tam bir biçimde tanımlamayı amaçlar (Büyüköztürk vd., 2009: 24). Bu çalışmada da, öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları var olduğu şekliyle ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Adana ilinin merkez ilçelerindeki (Seyhan, Yüreğir, Çukurova ve Sarıçam) ilkökul, ortaokul ve liselerinde çalışan 12 bin öğretmen oluşturmaktadır. Bu bağlamda araştırmanın örneklemini; Adana ilinin merkez ilçelerindeki okullardan random olarak belirlenen 30 okulda görev yapan 650 öğretmen oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak Demirel ve Ünişen'in (2016) geliştirmiş oldukları *Öğretmenlerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeği (ÖMİT)* kullanılmıştır. *ÖMİT* değer verme, mesleki tükenmişlik, ilgisizlik ve mesleki gelişime açıklık olmak üzere toplam dört alt boyuttan oluşmaktadır. 12 olumsuz 16 olumlu olmak üzere toplam 28 maddeden oluşan *ÖMİT* 5'li likert tipinde olup 'Kesinlikle Katılmıyorum', 'Kısmen Katılmıyorum', 'Kararsızım', 'Kısmen Katılıyorum' ve 'Tamamen Katılıyorum' şeklinde seçeneklere ayrılmıştır. Ayrıca ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0,94'tür ve bu değer ölçeğin güvenirliğinin oldukça yüksek olduğunu göstermektedir.

Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanması 2014-2015 eğitim-öğretim yılında gerçekleşmiştir. Adana İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden veri toplamak için gerekli izin alındıktan sonra uygulama yapılmıştır. Daha önceden belirlenmiş okullara gidilerek okul müdürleriyle görüşmeler yapılmıştır. Yapılan olumlu görüşmelerden sonra Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeği okul yöneticilerinin yardımıyla öğretmenlere dağıtılmış ve kısa bir süre sonra geri toplanmıştır. Öğretmenlere uygulanan 700 ölçeğin hepsi tek tek incelenmiş ve 50 tanesi eksik doldurulduğu ya da düzenli bir şekilde doldurulmadığı için değerlendirmeye alınmamıştır. Uygun görülen 650 ölçek ile çalışmaya devam edilmiştir.

Verilerin Çözümlemesi

Çalışma için gereken veriler örneklemdaki öğretmenlere uygulanan ölçek yoluyla elde edilmiştir. Elde edilen ham veriler bilgisayara aktarılmış ve alt problemlere cevap bulmak amacıyla bilgisayar paket programından faydalanılmıştır. Yapılan faktör analizi sonucunda dört alt boyutlu ölçeğin KMO= .957 ve Bartlett test of Sphericity =11384.819; Cronbach Alpha= .949 olarak belirlenmiştir. Veriler normal dağılım gösterdiğinden varyans analizi, t-testi kullanılarak öğretmenleri mesleklerine ilişkin tutumlarının değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır. Analiz sonucunda oluşan anlamlı farkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan homojenlik (Levene testi) testi sonucuna göre Bonferroni testinden yararlanılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırmanın alt problemlerine ilişkin olarak öğretmenlere uygulanan ölçekler sonucunda elde edilen verilerin istatistiksel analizlerine ait bulgular, oluşturulan tablolarda özetlenmiş ve yorumlanmıştır.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın birinci alt problemi olan ‘Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarında cinsiyetleri açısından anlamlı fark var mıdır?’ probleminin yanıtlanması için yapılan bağımsız gruplar t-testi sonuçları tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

Cinsiyet Açısından Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	t	P
Erkek	362	107.97	22.70	2.536	.01
Kadın	288	103.30	24.10		

Sd=648

Tablo 1 incelendiğinde, öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum puanları cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Bu sonuca göre, kadın öğretmenlerin ($\bar{X}$ =107.97), erkek öğretmenlere ($\bar{X}$ =103.30) oranla mesleklerine ilişkin daha olumlu tutumlara sahip oldukları ve aralarındaki farkın anlamlı olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Bu durum öğretmenlik mesleğini kadın mesleği olarak görülmesinden kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir. Yapılan

Öğretmenlerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

araştırmalar, öğretmenlik mesleğini genellikle kadınların tercih ettiğini de göstermektedir (Erden, 2001: 31).

Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının alt boyut puanlarında cinsiyetleri açısından anlamlı farkın olup olmadığını belirleyebilmek için yapılan *t*-testi sonucu tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

Cinsiyet Açısından Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının *t*-testi sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	t	p
Değer Verme	Erkek	362	43.76	12.35	1.981	.04
	Kadın	288	41.75	13.51		
Mesleki Tükenmişlik	Erkek	362	13.84	6.06	-1.963	.06
	Kadın	288	14.77	5.91		
İlgisizlik	Erkek	362	11.17	5.44	-2.770	.01
	Kadın	288	12.42	5.97		
Mesleki Gelişime Açıklık	Erkek	362	17.24	2.74	2.818	.01
	Kadın	288	16.58	3.24		

Tablo 2 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyete göre öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının puan ortalamalarındaki farkların *değer verme*, *ilgisizlik* ve *mesleki gelişime açıklık* alt boyutlarında anlamlı olduğu görülmektedir ($p < 0.05$).

Uygulanan *t*-testinin sonucuna göre öğretmenlik mesleğine ilişkin *değer verme* ve *mesleki gelişime açıklık* alt boyutlarında kadın öğretmenlerin lehine; *ilgisizlik* alt boyutunda ise erkek öğretmenlerin lehine anlamlı bir farkın olduğu gözlenmiştir. Buna göre, kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre anlamlı düzeyde mesleğe daha fazla değer verdikleri; mesleki gelişime daha açık oldukları; erkek öğretmenlerin ise kadın öğretmenlere göre mesleklerine karşı daha ilgisiz oldukları görülmektedir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın ikinci alt problemi olan ‘Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarında görev yapılan eğitim kademesi açısından anlamlı

var mıdır?’ probleminin yanıtlanabilmesi için yapılan ANOVA testinin betimsel sonuçları tablo 3’ de verilmiştir.

Tablo 3

Eğitim Kademesi Açısından Tutum Puanlarının Betimsel Sonuçları

Eğitim Kademesi	n	$\bar{X}$	ss
İlkokul	182	107.19	24.01
Ortaokul	127	105.87	21.97
Lise	341	105.23	23.68
Toplam	650	105.90	23.43

Tablo 3’ de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum puan ortalamalarında farklar gözlenmiştir ($\bar{X}_{ilkokul}=107.19$; $\bar{X}_{ortaokul}=105.87$; $\bar{X}_{lise}=105.23$). Söz konusu bu farkların anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan ANOVA testinin sonucu tablo 4’ da verilmiştir.

Tablo 4

Eğitim Kademesi Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	454.976	2	227.488	0.414	.67
Gruplar İçi	355935.485	647	550.132		
Toplam	356390.462	649			

Tablo 4 incelendiğinde; ilkokul, ortaokul ve lisede görev yapan öğretmenlerin mesleklerine ilişkin toplam tutum puanlarında görev yaptıkları eğitim kademesine göre anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna varılmıştır ($F=0.414$; $p>0.05$). Ancak ortalamalara bakıldığında sınıf öğretmenlerinin mesleğe ilişkin tutum puanlarının branş öğretmenlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin sürekli aynı öğrencilerle iletişim halinde olmaları; öğrencilerini yakından tanımaları ve bu nedenle öğrencilerini daha fazla benimseyip sahiplendikleri düşünülebilir. Ayrıca zaman içerisinde sınıf ortamının bir aile ortamına dönüşmesinden dolayı meslekten alınan manevi hazzın yüksek olması, sınıf öğretmenlerinin mesleğe ilişkin tutumlarını olumlu yönde etkilemesi şeklinde yorumlanabilir.

Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının alt boyut puanlarında görev yapılan eğitim kademesi açısından anlamlı fark olup

Öğretmenlerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

olmadığını belirlemek için yapılan ANOVA testinin betimsel sonuçları tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5
Öğretmenlerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının Alt Boyutlarına Göre Görev Yapılan Eğitim Kademesi Açısından Betimsel Sonuçları

Boyut	Hizmet Kademesi	n	$\bar{X}$	ss
Değer verme	İlkokul-Ortaokul	182	43.62	13.37
	İlkokul-Lise	127	43.03	12.08
	Ortaokul-Lise	341	42.40	12.97
Mesleki Tükenmişlik	İlkokul-Ortaokul	182	13.59	6.22
	İlkokul-Lise	127	14.68	5.85
	Ortaokul-Lise	341	14.45	5.94
İlgisizlik	İlkokul-Ortaokul	182	11.75	5.78
	İlkokul-Lise	127	11.40	5.27
	Ortaokul-Lise	341	11.83	5.85
Mesleki	İlkokul-Ortaokul	182	16.93	3.52
Gelişime	İlkokul-Lise	127	16.92	2.57
Açıklık	Ortaokul-Lise	341	16.97	2.82

Tablo 5 incelendiğinde, öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumların her bir alt boyutunun tutum puan ortalamalarında görev yapılan eğitim kademesi açısından farklar gözlenmiştir. Söz konusu bu farkların anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizine ANOVA ilişkin sonuçlar tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6 incelendiğinde, öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumların her bir alt boyutunun tutum puan ortalamalarındaki farkların görev yapılan eğitim kademesi açısından anlamlılık düzeyinde olmadığı saptanmıştır.

Tablo 6

Görev Yapılan Eğitim Kademesi Açısından ANOVA Testi Sonuçları

Varyansın Kaynağı		Kareler Toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	p
Değer Verme	Gruplar arası	180.665	2	90.332	0.541	.58
	Gruplar içi	107999.737	647	166.924		
	Toplam	108180.402	649			
Mesleki Tükenmişlik	Gruplar arası	115.393	2	57.697	1.599	.20
	Gruplar içi	23345.667	647	36.083		
	Toplam	23461.060	649			
İlgisizlik	Gruplar arası	17.873	2	8.937	0.273	.76
	Gruplar içi	21198.011	647	32.764		
	Toplam	21215.885	649			
Mesleki Gelişime Açıklık	Gruplar arası	.346	2	0.173	0.19	.98
	Gruplar içi	5801.360	647	8.967		
	Toplam	5801.706	649			

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının toplam puanlarında kıdemleri açısından anlamlı fark olup olmadığını belirleyebilmek için yapılan ANOVA testinin betimsel sonuçları tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7

Kıdem Açısından Tutum Puanlarının Betimsel Sonuçları

Kıdem Yılı	n	$\bar{X}$	ss	Bonferroni
1-5	69	113.00	22.32	1-5 yıl ile 11-15 yıl arasında
6-10	121	105.09	21.65	
11-15	162	101.76	24.68	
16-20	169	106.16	23.15	
21+	129	107.73	23.59	
Toplam	650	105.90	23.43	

Öğretmenlerin mesleklerine ilişkin tutum puanlarının ortalamasına bakıldığında; tutum puanlarının ölçek ortalama puanına göre düşük olmadığı ve puanların meslekteki kıdemlerine göre farklılık gösterdiği görülmektedir. Tablo

Öğretmenlerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

7. meslekî kıdemi 1-5 yıl arası olan öğretmenlerin en yüksek puanı aldığını ($\bar{X}=113.00$); 6. yıldan itibaren mesleğe ilişkin tutumların negatif yönde azaldığını; 16. yıldan itibaren ise tutumların pozitif yönde arttığını göstermektedir.

Ortalamalar arasında gözlenen bu farkların anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan ANOVA testinin sonucu tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8

Kıdem Açısından Tutumların Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	ss	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	6772.165	4	1693.041	3.12	.02
Gruplar İçi	349618.296	645	542.044		
Toplam	356390.462	649			

Tablo 8 incelendiğinde; kıdem açısından ortalamalar arasında gözlenen farkların anlamlı olduğu görülmüştür ($F=3.12$; $p<0.05$). Söz konusu bu anlamlı farkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Levene testine göre (Levene=.703; $p>0.05$) Bonferroni testinin uygulanmasına karar verilmiştir. Tablo 12’ye bakıldığında anlamlı farkın, 1-5 yıl ile 11-15 yıl kıdeme sahip olanlar arasında olduğu görülmüştür. Bonferroni testinin sonucuna göre öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarda 1-5 yıl kıdeme sahip olanların, 11-15 yıl kıdeme sahip olanlardan anlamlı düzeyde daha yüksek olumlu tutumlara sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Mesleğin ilk 5 yılındaki öğretmenler kıdem kategorizasyonunda diğer kategorilerdeki tüm öğretmenlerden daha yüksek puan almışlar ve uygulanan Bonferroni testine göre 1-5 yıllık kıdeme sahip olan öğretmenlerle 11-15 yıllık kıdeme sahip olan öğretmenler arasında 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenler lehine anlamlı bir fark olduğu ($p<0.05$; $p=0.02$) görülmüştür. Kıdeme göre ilk kategorideki öğretmenlerin, 11-15 kıdem kategorisindeki meslektaşlarına göre mesleğe ilişkin tutumları yüksektir. Meslekte 1-5 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerin tutum puanlarının pozitif yönde yüksek olması, genel olarak işsiz kalma kaygısından kurtulunup; zor bir süreçten sonra mesleğin elde edilmiş olunmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Ayrıca mesleğin ilk yıllarında daha idealist olunması ve öğretmenliğin kutsal meslek olma boyutunun temsil ettiği manevi hazzın alınmaya başlanması ile açıklanabilir. 6 yıllık kıdeme sahip olunduktan sonra tutumdaki düşüşün mesleğe yeni başlamanın vermiş olduğu heyecanın azalması ve mesleğin bireylerin beklentilerini karşılamamasıyla ilişkilendirilebilir.

Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının alt boyutlarında kıdemleri açısından anlamlı farkın olup olmadığını belirlemek için yapılan ANOVA testinin betimsel sonuçları tablo 9’ da verilmiştir.

Tablo 9

Öğretmenlerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının Alt Boyutlarına Göre Kıdemleri Açısından Betimsel Sonuçları

	Kıdem	n	$\bar{X}$	ss	Bonferroni
Değer Verme	1-5 yıl	69	45.81	12.21	
	6-10 yıl	121	42.67	11.79	
	11-15 yıl	162	40.71	13.41	
	16-20 yıl	169	42.91	12.68	
	21 yıl ve +	129	44.13	13.62	
	Toplam	650	42.87	12.91	
Mesleki Tükenmişlik	1-5 yıl	69	12.17	5.21	1-5 yıl ile 11-15 yıl arasında
	6-10 yıl	121	14.52	5.86	
	11-15 yıl	162	15.24	6.32	
	16-20 yıl	169	14.21	5.68	
	21 yıl ve +	129	13.94	6.34	
	Toplam	650	14.26	6.01	
İlgisizlik	1-5 yıl	69	9.82	5.04	1-5 yıl ile 11-15 yıl arasında
	6-10 yıl	121	11.97	5.79	
	11-15 yıl	162	12.63	5.89	
	16-20 yıl	169	11.57	5.61	
	21 yıl ve +	129	11.58	5.70	
	Toplam	650	11.73	5.71	
Mesleki Gelişime Açıklık	1-5 yıl	69	17.18	2.66	
	6-10 yıl	121	16.95	2.47	
	11-15 yıl	162	16.62	2.73	
	16-20 yıl	169	17.04	3.25	
	21 yıl ve +	129	17.13	3.50	
	Toplam	650	16.95	2.98	

Tablo 9 incelendiğinde, öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumların her bir alt boyutunun tutum puan ortalamalarında farklar gözlenmiştir. Söz konusu bu farkların anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizine (ANOVA) ilişkin sonuçlar tablo 10’ da verilmiştir.

Tablo 10

Öğretmenlerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Kıdem Açısından ANOVA Testi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	p
Değer Verme	Gruplar arası	1561.326	4	390.331	2.361	.05
	Gruplar içi	106619.076	645	165.301		
	Toplam	108180.402	649			
Mesleki Tükenmişlik	Gruplar arası	479.923	4	119.981	3.367	.01
	Gruplar içi	22981.137	645	35.630		
	Toplam	23461.060	649			
İlgisizlik	Gruplar arası	396983	4	99.246	3.075	.02
	Gruplar içi	20818.901	645	32.277		
	Toplam	21215.885	649			
Mesleki Gelişime Açıklık	Gruplar arası	26.205	4	6.551	0.732	.57
	Gruplar içi	5775.501	645	8.954		
	Toplam	5801.706	649			

Tablo 10 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin kıdeme göre öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumların puan ortalamalarındaki farkların mesleki tükenmişlik ($F_{\text{mesleki tükenmişlik}}=3.367$, $p<0.05$) ve ilgisizlik ($F_{\text{ilgisizlik}}=3.075$, $p<0.05$) alt boyutlarında anlamlı olduğu görülmüştür. Söz konusu bu anlamlı farkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan homojenlik testi sonucunda (Levene $_{\text{mesleki tükenmişlik}}= 2.001$; Levene $_{\text{ilgisizlik}}= 1.050$; $p<0.05$) elde edilen verilere göre Bonferroni testi uygulanmış ilgili sonuçlar tablo 9’da gösterilmiştir.

Bonferroni testinin sonucuna göre öğretmenlik mesleğine ilişkin *mesleki tükenmişlik* ve *ilgisizlik* alt boyutlarında 1-5 yıl kıdeme sahip olan öğretmenlerin lehine anlamlı bir farkın olduğu gözlenmiştir. Buna göre 11-15 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin, 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek mesleki tükenmişliğe ve ilgisizliğe sahip oldukları görülmüştür. Diğer bir ifadeyle, 11-15 yıl kıdeme sahip olan öğretmenlerin, 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenlerden anlamlı düzeyde daha fazla tükenmiş ve ilgisiz hissediyor oldukları ifade edilebilir.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının toplam puanlarında mezun olunan fakülte türü açısından anlamlı fark olup olmadığını belirleyebilmek için yapılan ANOVA testinin betimsel sonuçları Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11

Mezun Olunan Fakülte Türü Açısından Tutum Puanlarının Betimsel Sonuçları

Farkın Kaynağı	n	$\bar{X}$	ss
Eğitim Fakültesi	380	103.79	24.66
Fen Edebiyat Fakültesi	181	108.03	20.44
Diğer	89	110.58	22.89
Toplam	650	105.90	23.43

Tablo 11’e göre, öğretmenlerin mesleklerine ilişkin tutum ortalama puanları mezun oldukları fakültelere göre farklılık göstermektedir. Eğitim Fakültesinden mezun olan öğretmenlerin mesleğe ilişkin tutumları ($\bar{X} = 103.79$), Fen Edebiyat Fakültesi mezunu olan öğretmenlerin ($\bar{X} = 108.03$) ve diğer fakülte mezunlarının tutumlarından ($\bar{X} = 110.58$) daha düşüktür. Diğer bir ifadeyle, mesleğe ilişkin en yüksek tutum puan ortalamasına sahip öğretmenlerin farklı fakülte lisanslı katılımcılar olduğu; fen-edebiyat fakültesi lisanslı öğretmenlerin onları takip etmekte olduğu; eğitim fakültesi lisanslı öğretmenlerin ise en düşük tutum ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Tutumlar arasındaki bu farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek için ANOVA testi uygulanmıştır.

Tablo 12

Mezun Olunan Fakülte Türü Açısından Tutumların ANOVA Testi Sonuçları

Farkın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	4460.717	2	2230.358	4.108	.02
Gruplar İçi	351929.745	647	543.941		
Toplam	356390.462	649			

Tablo 12 incelendiğinde, mezun olunan fakülte türü açısından ortalamalar arasında gözlenen farkların anlamlı olduğu belirlenmiştir ($F=4.108$; $p<0.05$). Söz konusu bu anlamlı farkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için

Öğretmenlerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

yapılan Levene testine göre (Levene=3.988;p<0,05) gruplar homojen olmadığından Kruskall Wallis testi uygulanması sonucunda tablo 13 elde edilmiştir.

Tablo 13

Mezun Olunan Fakülte Türü Açısından Tutumların Kruskall Wallis testi Sonuçları

Mezun olunan fakülte	N	Ortalama toplamı	X ²	p
Eğitim	380	311.12	6.665	.036
Fen edebiyat	181	336.62		
Diğer	89	364.30		
Toplam	650			

Tablo 13'e bakıldığında anlamlı farkın Eğitim Fakültesi mezunları ile diğer fakülte mezunları arasında olduğu görülmüştür ($p<0.05$; $p=0.04$). Kruskall Wallis testinin sonucunda, diğer fakülte mezunu öğretmenlerin mesleğe ilişkin tutumlarının eğitim fakültesi öğretmenlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, eğitim fakültesi mezunu olmayan öğretmenlerin, eğitim fakültesi mezunu öğretmenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olumlu tutumlara sahip oldukları sonucuna varılmıştır. Diğer fakülte mezunu öğretmenlerin daha yüksek tutumlara sahip olmasının nedeni genellikle kendi alanlarında iş bulamamaları; öğretmenliği son çare olarak seçmeleri; işsizlik kaygısını yoğun düzeyde yaşamış olmalarından dolayı mesleği daha fazla sahiplenmeleriyle ilişkilendirilebilir.

Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının alt boyutlarında anlamlı farkların olup olmadığını belirlemek için yapılan ANOVA testinin betimsel sonuçları Tablo 14'de verilmiştir.

Tablo 14 incelendiğinde, öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumların her bir alt boyutunun tutum puan ortalamalarında farklar gözlenmiştir. Söz konusu bu farkların anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizine ilişkin sonuçlar tablo 15'de verilmiştir.

Tablo 14

Öğretmenlerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının Mezun Olunan Fakülte Türü Açısından Betimsel Sonuçları

	Mezun olunan fakülte türü	n	$\bar{X}$	ss	LSD
Değer Verme	Eğitim Fakültesi	380	41.92	13.35	Eğitim-Diğer
	Fen Edebiyat Fakültesi	181	43.64	11.93	
	Diğer Fakülteler	89	45.37	12.50	
Mesleki Tükenmişlik	Eğitim Fakültesi	380	14.66	6.15	
	Fen Edebiyat Fakültesi	181	13.82	5.42	
	Diğer Fakülteler	89	13.42	6.43	
İlgisizlik	Eğitim Fakültesi	380	12.28	6.04	
	Fen Edebiyat Fakültesi	181	11.12	5.14	
	Diğer Fakülteler	89	10.58	5.087	
Mesleki Gelişime Açıklık	Eğitim Fakültesi	380	16.70	3.14	
	Fen Edebiyat Fakültesi	181	17.34	2.65	
	Diğer Fakülteler	89	17.22	2.85	
	Toplam	650	16.95	2.98	

Tablo 15

Mezun Olunan Fakülte Türü Açısından ANOVA Testi Sonuçları

	Farkın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Değer Verme	Gruplar Arası	1006.348	2	503.174	3.038	.05
	Gruplar İçi	107174.053	647	165.648		
	Toplam	108180.402	649			
Mesleki Tükenmişlik	Gruplar Arası	158.058	2	79.029	2.194	.11
	Gruplar İçi	23303.002	647	36.017		
	Toplam	23461.060	649			
İlgisizlik	Gruplar Arası	302.783	2	151.391	4.684	.01
	Gruplar İçi	20913.102	647	32.323		
	Toplam	21215.885	649			
Mesleki Gelişime Açıklık	Gruplar Arası	56.862	2	28.431	3.202	.04
	Gruplar İçi	5744.844	647	8.879		
	Toplam	5801.706	649			

Öğretmenlerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Tablo 15 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin mezun oldukları lisans programlarına göre öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumların puan ortalamalarındaki farkın değer verme, ilgisizlik ve mesleki gelişime açıklık ($F_{\text{değer verme}}=3.038$, $p<0.05$; $F_{\text{ilgisizlik}}=4.684$, $p<0.05$; $F_{\text{mesleki gelişime açıklık}}=4.684$, $p<0.05$) alt boyutlarında anlamlı olduğu görülmüştür. Söz konusu bu anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan homojenlik testi sonucunda değer verme alt boyutunda ($Levene_{\text{değer verme}}=2.612$) LSD testi; ilgisizlik ve meslek gelişime açıklık alt boyutlarında ($Levene_{\text{ilgisizlik}}=5.156$, $p<0.05$; $Levene_{\text{mesleki gelişime açıklık}}=4.318$) ise Kruskal Wallis testi uygulanmıştır

LSD testinin sonucuna göre öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumların *değer verme* alt boyutunda eğitim fakültesi ile diğer fakülte mezunları kıyaslandığında diğer fakülte mezunu öğretmenlerin lehine anlamlı bir farkın olduğu gözlenmiştir. Buna göre eğitim ve fen edebiyat fakültesi mezunu olmayıp farklı fakülte mezunu olan öğretmenlerin anlamlı düzeyde mesleğe daha fazla değer verdikleri görülmüştür. Bir başka ifadeyle, eğitim ve fen edebiyat fakülteleri dışındaki fakültelerden mezun olan öğretmenlerin anlamlı bir düzeyde mesleğe daha fazla değer veriyor oldukları ifade edilebilir.

Tablo 16

Mezun Olunan Fakülte Türü Açısından İlgisizlik ve Açıklık Alt Boyutları için Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Mezun olunan N	Ortalama toplamı	X^2	p
	fakülte türü			
İlgisizlik	Eğitim	380	341.31	7.449 .02
	Fen edebiyat	181	310.47	
	Diğer	89	288.54	
	Total	650		
Mesleki Gelişime Açıklık	Eğitim	380	311.79	4.989 .08
	Fen edebiyat	181	345.46	
	Diğer	89	343.45	
	Total	650		

Kruskal Wallis testinin sonucuna göre, eğitim ve fen edebiyat fakülteleri dışındaki farklı fakültelerden mezun olan öğretmenlerin mesleğe olan ilgilerinin daha yüksek olduğu ve mesleki gelişime daha fazla açık oldukları görülmektedir. Bu durum, eğitim ve fen-edebiyat fakülteleri dışındaki mezunların, kendi alanlarında iş bulamama kaygısını yaşamış olmalarından dolayı mesleğe daha fazla bağlanmalarıyla ilişkilendirilebilir.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının toplam puanlarında medeni durumları açısından anlamlı fark olup olmadığını belirleyebilmek için yapılan bağımsız *t*-testinin sonucu tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17

Medeni Durum Açısından Mesleğe İlişkin Tutumların Bağımsız Gruplar *t*-Testi Sonuçları

Medeni durum	N	$\bar{X}$	ss	t	p
Evli	132	105.81	23.66	-0.49	.96
Bekâr	518	105.93	23.39		

Sd=648

Tablo 17’ye bakıldığında öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum puanlarının medeni durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ($p>0.05$) görülmektedir. Evli ve bekâr öğretmenlerin tutum ortalama puanları yakın değerlerde ölçülmüştür. Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının alt boyut puanlarında medeni durumları açısından anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için ise yapılan *t*-testi sonucu tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18

Öğretmenlerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının Alt Boyutlarında Medeni Durumları Açısından *t* Testi Sonuçları

	Medeni durum	n	$\bar{X}$	ss	t	p
Değer Verme	Bekar	132	43.01	13.13	.142	.89
	Evli	518	42.83	12.86		
Mesleki Tükenmişlik	Bekar	132	14.48	5.76	.481	.63
	Evli	518	14.20	6.07		
İlgisizlik	Bekar	132	11.80	5.85	.163	.87
	Evli	518	11.71	5.68		
Mesleki Gelişime Açıklık	Bekar	132	17.09	2.95	.583	.56
	Evli	518	16.92	3.00		

Sd=648

Tablo 18 incelendiğinde, öğretmenlerin mesleklerine ilişkin tutumlarının alt boyutlarına göre medeni durumları açısından anlamlı bir düzeyde fark göstermediği görülmüştür ($p>0.05$).

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde öncelikle öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla toplanan bulgulardan elde edilen sonuçlar belirtilerek tartışılacak, ardından kaynak çalışmaları ele alınıp yapılan çalışmanın sonuçlarına ve bundan sonra yapılacak çalışmalara yönelik önerilere yer verilecektir.

1. Araştırmanın birinci alt problemi, öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının cinsiyetleri açısından anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesidir. Yapılan analiz neticesinde; cinsiyet değişkenine göre ölçek toplam puan ortalamasında ve alt boyutlarında kadın öğretmenler lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu açıdan elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, kadın öğretmenlerin ölçeğin toplam puanından, erkek öğretmenlere göre daha yüksek puan aldığı; başka bir ifadeyle, kadın öğretmenlerin mesleklerine ilişkin daha olumlu tutumlara sahip oldukları görülmüştür. Bu sonuç yapılan diğer araştırmalarla da örtüşmektedir. Durmuşoğlu, Yanık ve Akkoyunlu (2009) tarafından yapılan ‘Türk ve Azeri öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları’ adlı çalışmada kız öğrencilerin mesleğe yönelik tutum puanlarının erkek öğrencilere oranla daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuç öğretmenlik mesleğinin daha çok bayan mesleği olarak görülmesinden kaynaklandığı düşünülebilir. Yıldırım (2002) tarafından yapılan araştırmada kadın öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları erkek öğretmenlere göre daha yüksektir ancak aralarındaki fark anlamlı boyutta değildir. Süral (2013) tarafından ilköğretim öğretmenleri ile yapılan araştırmada ise kadın öğretmenlerin mesleklerine ilişkin tutumlarının erkek öğretmenlere kıyasla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Sözer (2015)’in yapmış olduğu çalışmada köy okullarında görev yapan erkek öğretmenlerin yaklaşık 65’i mesleklerinden memnun olduğunu belirtirken kadın öğretmenlerin %80’i mesleklerinden memnun olduğunu belirtmiştir.

Ölçeğin alt boyutlarından ise kadın öğretmenlerin, ‘değer verme’ ve ‘mesleki gelişime açıklık’ alt boyutlarında daha yüksek puan aldığı; ‘ilgisizlik’ alt boyutunda ise erkek öğretmenlerin daha yüksek puan aldıkları tespit edilmiştir. Bu sonuca göre, kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre anlamlı düzeyde mesleğe daha fazla değer verdikleri; mesleki gelişime daha açık

oldukları; erkek öğretmenlerin ise kadın öğretmenlere göre mesleklerine karşı daha ilgisiz oldukları görülmüştür.

2. Araştırmanın ikinci alt problemi, öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının görev yapılan eğitim kademesine göre değişip değişmediğinin belirlenmesiyle ilgilidir. Yapılan analiz neticesinde; ilkokulda görev yapan sınıf öğretmenlerinin, ortaokul ve lisede görev yapan branş öğretmenlerine oranla mesleğe ilişkin tutumlarının daha yüksek olduğu görülmüştür ancak bu fark anlamlılık düzeyinde değildir. Diğer bir ifadeyle; görev yapılan eğitim kademesinin, öğretmenlik mesleğine ilişkin ölçekten elde edilen toplam tutum ve ölçeğin alt boyutlarıyla ilgili tutum puanlarında bir farklılık oluşturmamaktadır. Yıldırım (2002) tarafından yapılan araştırmada sınıf öğretmenleri ile branş öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları arasında sınıf öğretmenleri lehine anlamlı fark bulunmuştur. Bozca (2015) tarafından yapılan araştırmada ise sınıf öğretmenlerinin mesleklerine ilişkin tutumlarının branş öğretmenlerine kıyasla daha olumlu olduğu görülmüştür.

3. Araştırmanın üçüncü alt problemi, öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının meslekteki kıdem yıllarına göre değişip değişmediğinin belirlenmesidir. Ölçekten alınan toplam puan ortalamaları incelendiğinde; 1-5 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerin, 11-15 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlere göre anlamlı düzeyde mesleğe ilişkin daha yüksek tutumlara sahip olduğu görülmüştür.

Kıdeme göre öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumların ölçeğin alt boyutlarının tutum puan ortalamaları incelendiğinde; 11-15 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin, 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenlere göre anlamlı düzeyde daha yüksek mesleki tükenmişliğe ve ilgisizliğe sahip oldukları tespit edilmiştir. Çakmak (2019)'in ilköğretim öğretmenleriyle, Kaya (2017) ile Demir ve Gelişli (2018)'in sınıf öğretmenleriyle yaptığı araştırmada mesleki kıdemi düşük öğretmenlerin mesleğe ilişkin tutumlarının yüksek olduğu görülmüştür.

4. Araştırmanın dördüncü alt problemi, öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının mezun olunan fakültelere göre değişip değişmediğinin belirlenmesidir. Ölçek toplam tutum puan ortalamalarına göre; mesleğe ilişkin en yüksek tutum puan ortalamasına sahip öğretmenlerin farklı fakülte mezunu katılımcılar olduğu; fen-edebiyat fakültesi mezunu öğretmenlerin onları takip etmekte olduğu; eğitim fakültesi mezunu öğretmenlerin ise en düşük tutum ortalamasına sahip olduğu görülmüştür.

Öğretmenlerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Mezun olunan fakülteye göre öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumların ölçeğin alt boyutlarının tutum puan ortalamaları incelendiğinde ise; eğitim ve fen-edebiyat dışındaki farklı fakültelerden mezun öğretmenlerin, eğitim ve fen-edebiyat fakültelerinden mezun olan öğretmenlere göre mesleğe daha fazla değer verdikleri; mesleğe olan ilgilerinin daha yüksek olduğu ve mesleki gelişime daha açık oldukları görülmüştür. Bozca (2015), Tufan (2016), Yüksel (2019) tarafından çalışmalarda ise öğretmenlerin mesleklerine ilişkin tutumlarının mezun oldukları okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir.

5. Araştırmanın beşinci alt problemi, öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının medeni durumlarına göre değişip değişmediğinin belirlenmesidir. Ölçeğin toplam tutum puan ortalamaları incelendiğinde; öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum puanlarının medeni durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür. Karahan (2005), “Ortaöğretim kurumlarında görev yapan coğrafya öğretmenlerinin diğer öğretmenlerle öğretmenlik tutumları açısından incelenmesi.” adlı tez çalışmasında orta öğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin öğretmenlik tutumlarının medeni durumlarına göre anlamlı bir düzeyde farklılaşmadığını saptamıştır.

Ayrıca öğretmenlerin mesleklerine ilişkin tutumlarının alt boyutlarına göre de medeni durumları açısından anlamlı bir düzeyde fark oluşturmadığı görülmüştür.

Bu sonuçlardan hareketle, erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre, kıdemli öğretmenlerin mesleğe yeni başlayan öğretmenlere göre, eğitim fakültesi kaynaklı öğretmenlerin diğer kaynaklardan gelen öğretmenlere göre mesleğe yönelik tutumlarının düşük olma sebepleri yeni araştırmaların yapılmasını gerektirdiği söylenebilir.

KAYNAKÇA/ REFERENCES

- Alkan, M. F. (2018). Investigation of pre-service teachers' attitudes towards teaching profession. *SDU International Journal of Educational Studies*, 5(1), 13-21.
- Aydın, R. & Sağlam, G. (2012). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Türk Eğitim Dergisi*, 10(2), 257-294.

- Baydar, S. C. & Bulut, S. (2002). Öğretmenlerin matematiğin doğası ve öğretimi ile ilgili inançlarının matematik eğitimindeki önemi. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23,62-66.
- Bob-Chui, S. Y. (1995). Teacher trainees' motivation for entering into a teaching career in Brunei Darussalam. *Teaching and Teacher Education*, 11(3), 275-280.
- Bozca,S. (2015). *Öğretmenlerin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları ile İş Doyumları Arasındaki İlişki*. Yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bozdoğan, A., Aydın, E. & Yıldırım, K. (2007). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Kırşehir Eğitim Dergisi*, 8(2).
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, O. E., Karadeniz, S. & Demirel, F. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem akademi.
- Carless, S. A. & Arnup, J. L. (2011). A longitudinal study of the determinants and outcomes of career change. *Journal of Vocational Behavior*, 78(1), 80-91.
- Çakmak, Z. (2019). *İlkokul Öğretmenlerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çapa, Y. & Çil, N. (2000). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 69 –73.
- Çetin, Ş. (2003). *Anadolu Öğretmen Lisesi ve Düz Lise Çıkışlı Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi.
- Demir, G. C. ve Gelişli, Y. (2018). Sınıf öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile mesleki görevlerine yönelik ders dışı zaman kullanımları arasındaki ilişki. *Kastamonu Education Journal*, 26(2), 487-497.
- Demirel, N. (2016). *Öğretmenlerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Öğretmenlerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

- Demirel, N. & Ünişen, A. (2018). Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *Electronic Journal of Social Sciences*, 17(67), 997-1013.
- Durmuşoğlu, M. C., Yanık, C. & Akkoyunlu, B. (2009). Türk ve Azeri öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, 144-149.
- Erden, M. (2001). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Alkım yayınları.
- Gülsoy, F. (2010). *Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Fizik Öğretmenliği Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- Karahan, H. (2005). *Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Coğrafya Öğretmenlerinin Diğer Öğretmenlerle Öğretmenlik Tutumları Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kaya, B. (2017). *Sınıf Öğretmenlerinin Eğitimde Teknoloji Kullanımına İlişkin Tutum Düzeyi ile Mesleğe Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Mertel Yıldırım, M. (2002). *Öğretmenlerin Mesleklerine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Miller, M. D., Brownell, M. T. & Smith, S. W. (1999). Factors that predict teachers staying in, leaving, or transferring from the special education classroom. *Exceptional Children*, 65(2), 201-218.
- Özgür, N. (1994). *Öğretmenlik Mesleğine Karşı Tutum*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pehlivan, K. B. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının sosyo-kültürel özellikleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerine bir çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 151-168.
- Powell, R. R. (1997). Teaching alike: A cross-case analysis of first-career and second-career beginning teachers' instructional convergence. *Teaching and Teacher Education*, 13(3), 341-356.

- Richardson, P. W. & Watt, H.M.G. (2005). I've decided to become a teacher: Influences on career change. *Teaching and Teacher Education*, 21(5), 475-489.
- Semerci, N. & Semerci Ç. (2004). Türkiye'de öğretmenlik tutumları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 137-146.
- Sözer, Z. (2015). *Köy İlkokul ve Ortaokullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Sosyolojik Profilleri ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları*. Yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Süral, S. (2013). *İlköğretimde Görev Yapan Öğretmenlerin Öğretme Stilleri, Sınıf Yönetimi Yaklaşımları ile Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki*. Yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tanrıöğen, A. (1997). Buca Eğitim Fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Pamukkale Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3, 55-58
- Tye, B. B. & O'brien, L. (2002). Why are experienced teachers leaving the profession? *Phi Delta Kappan*, 84(1), 24-32.
- Tufan, Z. (2016). *Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları ile Özyeterlilikleri Arasındaki İlişki*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ünişen, A. & Polat, H. (2016). From the pulpits to the boards: A study on prospective second career teachers in Turkey. *International Education Studies*, 9(9), 170.
- Varış, F. (1998). *Eğitim Bilimine Giriş*. Alkım yayınları.
- Wagner, T. & Imanuel, D. (2014). Are they genuinely novice teachers? Motivations and self-efficacy of those who choose teaching as a second career. *Australian Journal of Teacher Education*, 39(7), 31-57.
- Weiss, E. M. (1999). Perceived workplace conditions and first-year teachers' morale, career choice commitment, and planned retention: A secondary analysis. *Teaching and Teacher Education*, 15(8), 861-879.
- Yüksel, E. A. (2019). *Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Yenilikçilik Eğilimleri ve Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.